

ZIVOTNE PROSTREDIE:[Organizacie](#) / [Granty](#) / [Casopisy](#) / [Publikacie](#) / [Kalendar](#) / [Legislativa](#)[Navrat - Zivotne prostredie - cislo 4/1997](#)

Zdroj:

Nazov casopisu: [Zivotne prostredie](#) Rocnik: 1997, Cislo: [4](#)

Vydavatel: Ustav krajinej ekologie SAV Bratislava

**Nastupuje civilizacia Tretej vlny?****(Zamyslenie sa nad najnovsou knihou A. a H. Tofflerovcov)**

V USA vysla tato kniha uz r. 1995 s predslovom popredneho americkeho republikanskeho politika Newta Gingricha, nazvanym Sprievodca obcana dvadsiatym prvym storocim. Alvin a Heidi Tofflerovci patria k hviezdam svetovej futurologie, a najma knihy Alvina Tofflera Sok z buducnosti, Tretia vlna a Posun moci sa stali svetovymi bestsellermi, a prave nimi sa zaradil medzi velkych svetovych myslitelov dvadsiateho storocia. Alvin a Heidi Tofflerovci touto publikaciou ponukaju kluc k celej ich tvorbe. Kniha Utvaranie novej civilizacie sa cleni na 9 casti. Zakladnou myslienkovou koncepciou knihy je nastup civilizacie Tretej vlny a jej zrazka s civilizaciou Druhej vlny, ako sme toho svedkami a zaroven aj ucastnikmi. Tomu zodpoveda aj terminologia, ktoru Alvin Toffler vytvoril vo svojich predoslych knihach. Tofflerovci tvrdia, ze nova civilizacia je uz tu, ale zaslepeni sa ju snazia vsade potlacit. Tato nova civilizacia prinasa nový model rodiny, nový spôsob prace, ludskych vzťahov a zivota, novu ekonomiku, nove politicke spory, a okrem toho este aj zmenu vedomia. Uvadzaju, ze ludstvo stoji pred obrovskym skokom vpred a smeruje k najhlbsiemu socialnemu zvratu a tvorivej premene v celej historii. Podla nich ludstvo dosial preslo dvoma obrovskymi vlnami zmien, kazda v podstate vyhladila predoslu kulturu alebo civilizaciju a nahradila ich sposobom zivota, nepredstaviteľnym pre tych, co tu boli skor. Prvou vlnou zmien bola agrarna revolucia, ktora trvala par tisicroci. Druha vlna priniesla industrialnu civilizaciju a trvala len tristo rokov. Tofflerovci tvrdia, ze dnes je akceleracia este vacsia a Tretia vlna sa pravdepodobne prezenie a završi za par desatrocí. Tretia vlna podla nich prinasa uplne nový spôsob zivota, založený na diverzifikovaných obnoviteľných zdrojoch energie, na spôsoboch výroby likvidujúcich vacsinu starych prevadzok, na nových nenuklearných rodinách, novej institúcii, ktora by sa mohla nazvat elektronickým domcom a zasadne zmenených školach a firmach buducnosti. Vznikajuca civilizacia nam vpisuje nový kod spravania sa a prenasá nás za ramec standardizácie, synchronizácie, centralizácie a koncentracie energie, penazi a moci. Tato nova civilizacia ma, podla autorov, vlastny specificky pohľad na svet, vlastne sposoby organizácie casu a priestoru, svoju logiku a kauzalitu. A tiež svoje vlastne princípy politiky. Tofflerovci používajú na skúmanie prebiehajúcich zmien analýzu socialných vln, ktora sa na históriu pozera ako na striedanie jednotlivých vln zmien a pozornosť nesustredujú ani tak na kontinuitu dejin, ako na ich diskontinuitu, na inovácie a zvraty. V centre politickeho napätia dnešnej spoločnosti je konflikt medzi skupinami Druhej a Tretej vlny. Najzakladnejšou politickou otázkou nie je to, kto kontroluje zvyšky priemyselnej spoločnosti, ale kto formuje novu

civilizaciu, rychle zaujimajucu miesto predoslej. Na jednej strane su obhajcovia priemyselnej minulosti, na druhej pribudaju miliony tych, co si uvedomili, ze najnaliehavejsie problemy sveta sa uz nemozu riesit v ramci industrialneho poriadku. Tento konflikt, podla Tofflerovcov, predstavuje superzapas zajtrajska. Vyznamnou castou knihy je stat o zrazke civilizacii. V tejto suvislosti uvadzaju, ze podla vlnovej teorie konfliktu nie je hlavnym konfliktom, ktoremu celime, konflikt medzi islamom a Zapadom, ako tvrdi Samuel Huntington, a nie je ani pravda, ze Amerika je na upadku, ako vyhlasuje Paul Kennedy, a rovnako ani nespejeme ku koncu dejin, ako tvrdi Francis Fukuyama. Najhlbsou ekonomickou a strategickou zmenou je nastupujuce rozdelenie sveta na tri celkom rozdielne a potencialne na seba narazajuce civilizacie, civilizaciu Prvej, Druhej a Tretej vlny. Tofflerovci tvrdia, ze sa blizime k takej strukture moci, ktora vytvori svet rozdeleny na tri kontrastne a superiace civilizacie -- prvu, stale symbolizovanu motykou, druhu montaznou linkou a tretiu pocitacom. V tomto roztrojenom svete sektor Prvej vlny predstavuje polnohospodarske a surovinove zdroje, sektor Druhej vlny poskytuje lacnu pracu, a rychle rastuci sektor Tretej vlny si vytvara dominanciu, zalozenu na novych sposoboch tvorby a vyuzivania znalosti. Krajiny Tretej vlny, podla Tofflerovcov, predavaju svetu informacie a inovacie, manazment, kulturu i pop-kulturu, spickove technologie, pocitacove programy, vzdelanie, vychovu, lekarsku starostlivosť, financne a ine sluzby. Tvrdia, ze historicka premena sveta na roztrojeny moze spustit najvacsi boj o moc na nasej planete, pretoze kazda krajina sa usiluje zaujat poziciu vo vznikajucej trojvrstvej strukture moci.

Autori sa dalej zaoberaju prebiehajucou reorganizaciou produkcie a distribucie poznatkov a symbolov pouzivanych na ich sirenie. Podla nich prave sucasny obrovsky vzostup poznatkovej zakladne spolocnosti, a nie pocitacove triky alebo iba financne manipulacie, vysvetluje vznik supersymbolickej ekonomiky Tretej vlny. Poznatky sa stavaju podstatnou nahradou a hlavnym zdrojom rozvinutej ekonomiky, pretoze vďaka nim sa redukuje potreba surovin, prace, casu, priestoru, kapitalu a dalsich vstupov. Podstatnou, ak nie hlavnou castou knihy Utvaranie novej civilizacie, je ta, kde sa autori zaoberaju zmenou sposobu produkcie bohatstva a uvadzaju desat hlavných znakov ekonomiky Tretej vlny:

1. Kým podla, praca, suroviny a kapital boli hlavnymi faktormi vyroby v ekonomike Druhej vlny, poznatky zahrnujúce udaje, informacie, predstavy, symboly, kulturu, ideologiu a hodnoty, su hlavnym zdrojom ekonomiky Tretej vlny.
2. Kým hodnota firmy Druhej vlny sa moze merat z hladiska jej tvrdých aktiv, ako su budovy, stroje, zasoby a inventar, hodnota uspesných firiem Tretej vlny stale viac spociva v ich schopnosti strategicky a funkčne získavat, generovat, sirit a aplikovat poznatky.
3. Masova produkcia, ako urcujuci znak ekonomiky Druhej vlny, spolu so zavadzanim informacne nasatých a neraz aj robotizovaných výrobných systémov, schopných nekonečného množstva lacných variácií a individualizovaných objednávok, stale viac zastarava. Výsledkom toho je demasifikácia masovej výroby.
4. Transformuje sa aj praca. Druhu vlnu ovladala jednoducha, v podstate vzajomne zamenitelna praca svalov. Masove skolsťvo v industrialnom style pripravovalo pracovníkov na rutinnu, opakujucu sa pracu. Naproti tomu Tretiu vlnu charakterizuje rastuca nezamenitelnost prace spolu s rapidne sa zvyšujúcimi požiadavkami na zrucnost.
5. Konkurencieschopnost si vyzaduje neustale inovacie -- nove napady na vyroby, technologie, procesy, marketing, financie.
6. Pracovne jednotky sa zmensuju. Skala operácii sa pri mnohých výrobných miniaturizuje. Velke množstva pracovníkov, vykonavajúcich rovnaku fyzicku pracu, nahradzaju male diferencované pracovne timy.
7. V snahe prisposobit sa rychlým zmenám, firmy sa pretekaju v rozkladani svojich byrokratických struktur Druhej vlny. Pre

podniky priemyselnej ery boli typicke podobne vzory organizacie -- pyramidalne, monoliticke a byrokraticke. Dnesny trh, technologie a zakaznici potrebujú zmeny tak rychle a vyvijaju na firmy taky tlak, ze byrokraticka uniformita je na ustupe.

8. Rastuca komplexnost ekonomiky vola po sofistikovanejšej integrácii a manazmente.

9. Aby sa vsetko udržalo pohromade, musia tiecť miliardy dolarov do elektronických sieti, spajajucich pocitace, databazy a dalsie informacne technologie. Elektronicke cesty tvoria zakladnu infrastrukturu ekonomiky Tretej vlny.

10. Vsetky tieto zmeny zrychlujú tempo operacii a transakcii. Ekonomia rychlosti nahradza ekonomiu velkovyroby.

Tychto desat charakteristických crt ekonomiky Tretej vlny, spolu s mnohymi dalsimi, vedie podla autorov, k obrovskej zmene v sposobe tvorby bohatstva. Premena USA, Japonska a Europy na tento novy system, hoci este nie je uplna, predstavuje najdolezitejšiu zmenu v globalnej ekonomike od cias rozsirenia tovarni v dosledku industrialnej revolucie.

Autori sa zaoberaju aj dalsimi zmenami suvisiacimi s prechodom k civilizacii Tretej vlny. Ide tu najma o novy význam nezamestnanosti, dusevnej prace a vzdelanosti. Dalej sa zaoberaju kolapsom industrialneho socializmu pri stretnuti s Tretou vlnou, pokracujucou zrazkou stupencov Druhej a Tretej vlny v USA, principmi programu Tretej vlny a napokon moznyimi podobami a problemami demokracie v 21. storoci. Nacrtavaju tiez cesty a obrisy formovania sa politickeho systemu civilizacie Tretej vlny.

Preklad knihy Alvina a Heidi Tofflerovcov je v sucasnom období zmien významnym vydavateľskym pocinom a moze pomocť aj k hladaniu ciest Slovenska do 21. storocia.

**Ivan Klinec**

---

**Zdroj:**

Nazov casopisu: [Zivotne prostredie](#) Rocnik: 1997, Cislo: [4](#)

Vydavatel: Ustav krajinej ekologie SAV Bratislava

---

[Navrat - Zivotne prostredie - cislo 4/1997](#)

---

[ZIVOTNE PROSTREDIE:](#)

[Organizacie](#) / [Granty](#) / [Casopisy](#) / [Publikacie](#) / [Kalendar](#) / [Legislativa](#)